

Debat om forebyggelse og tidlig indsats i Danmark

Forebyggelse og tidlig indsats – to forskellige begreber

Socialministeren gør det, kommunerne gør det, forskerne gør det - og vi har nok også gjort det. Brugt ordene "forebyggelse" og "tidlig indsats" lidt i flæng og sendt begrebsforvirringen videre til medierne.

Men hvis vi skal sætte effektivt ind overfor stigningen i antallet af udsatte og udstødte børn og unge, skal vi have den rigtige diskussion af politik, ressourcer og indsatser. Og så bliver vi nødt til at bruge ordene rigtigt. Forebyggelse er noget andet end tidlig indsats. Hvis ikke det står lysende klart for alle, vil den egentlige universelle forebyggelse let kunne blive nedprioriteret – især i en sparetid.

Mange børn og unge lever et dårligere liv i dag, end man gjorde for 20 år siden. Flere er isolerede, flere modtager psykiatrisk hjælp, og flere har behov for vidtgående specialpædagogik og specialundervisning. Det er Børnesagens Fællesråds opfattelse, at en stor andel af disse børn og unge kunne hjælpes bedre og mindre indgribende, hvis både forebyggelsen OG den tidlige indsats var mere fokuseret. Til gavn for børnene og de unge selv, men så sandelig også for kommunekassen og samfundet generelt.

Vi håber med dette debatoplæg at give både politikere, embedsmænd, eksperter og journalister værktøjer til at diskutere og analysere udviklingen og indsatserne på en ny måde.

Hvad er forebyggelse?

Forebyggelse er aktiviteter, der sættes i værk på normalområdet som en investering i alle børn og unge. Forebyggelse er fødselsforberedelse, hyppigere besøg af sundhedsplejerske, legegrupper i lokalområdet, sociale netværk i daginstitutionen, sundhedsfremmende tiltag i skolerne, kostvejledning hos den praktiserende læge, bedre adgang til sportsaktiviteter, lektiecafeer og opsøgende initiativer fra klub- og fritidsområdet. Fælles for alle disse aktiviteter er, at her møder børnene, de unge og deres forældre andre familier, hvor de vil opleve fællesskab, tilhørsforhold og kontinuitet. De vil samtidig møde professionelle voksne, der med deres faglige baggrund kan rådgive, vejlede og håndtere eventuelle vanskeligheder, før de vokser sig store. Forebyggelse er dermed gode relationer, tillid og respekt mellem barn, forældre og fagfolk. Forebyggelse er også at inkludere, altså at undgå, at nogen udstødes og marginaliseres.

Forebyggelse er også aktiviteter, der rettes mod grupper i befolkningen, som lever med kendte risikofaktorer. Det er en mere selektiv forebyggelse, som retter sig mod en større gruppe af børn, unge og familier. Kendte risikofaktorer er fare for manglende uddannelse og arbejdsløshed, fare for at blive inddraget i kriminalitet, fare for sygdom eller lignende. Forebyggelsen kan fx være udvidede fritidstilbud til alle børn og unge i lokalområdet eller særlige tilbud i skoler og institutioner omkring motion, uddannelse mm. børn og unge der hænger ud i butikcentre, vold og kriminalitet i gadebilledet og børn og unge, der ikke deltager i de sædvanlige fritids- og klubaktiviteter.

Forebyggelse over for disse særlige grupper sker i det boligsociale arbejde, i sociale aktiviteter i fritids- og ungdomsklubber, i sociale cafeer og igennem SSP-samarbejdet.

Til forebyggelse skal der naturligvis afsættes ressourcer, både medarbejdere og penge. Medarbejderne, der i det daglige arbejder med børn, unge og familier skal være fagligt klædt på til at kunne differentiere, inkludere og socialisere og på den måde forebygge udstødelse. Hertil kommer at de som fagpersoner også skal kunne observere og håndtere risikoadfærd og skrøbelighed samt være opmærksomme på tegn på eksklusion.

Det kræver igen en styrkelse og opkvalificering af grund-, efter- og videreuddannelsen af de medarbejdere, der i deres daglige virke har kontakt til børn, unge og familier. Viden og kompetencer er nøglebegreber.

Det er de enkelte kommuners ansvar at få iværksat og integreret tilbud, metoder og programmer, der er rettet mod børn, unge og familier og som har et forebyggende sigte. På kort sigt måske dyrt, på lang sigt en besparelse, der samtidig giver glattere, sundere og mere harmoniske børn og unge.

Hvad er tidlig indsats?

Den tidlige indsats er konkret og rettet mod det enkelte barn, den enkelte unge eller familie. Med tidlig indsats signaleres, at et barn eller en ung skal have hjælp så tidligt som overhovedet muligt. Alder er i den sammenhæng ikke relevant. Men det er relevant og afgørende, at indsatsen iværksættes ved første bekymring i forhold til barnets eller den unges tarv og trivsel.

Tidlig indsats sættes i værk ved bekymring omkring et barn, ung eller familie og i samarbejde med familien og de fagpersoner der i det daglige er i kontakt med familien. Efter en afdækning af situationen og behovet sættes den tidlige indsats i værk. Det kan være støtte/kontaktperson, psykologhjælp, lektiehjælp, mentorordning, anbringelse af barnet eller den unge uden for familien og meget andet.

En tidlig indsats kan være omfattende eller mindre omfattende, dyr eller billig – det afgørende er at der handles så hurtigt det er muligt. Vi kan som samfund sikre en tidlig indsats ved skærpet opmærksomhed på den enkelte risikofamilie, herunder de enlige mødre, misbrugsfamilierne, de psykisk syge forældre, de arbejdsløse og de, der har andre belastninger. Ofte kender kommunen familien og ved, at der er overvejende sandsynlighed for, at der skal iværksættes hjælpeforanstaltninger.

Forskningen er entydig (1), når det gælder vigtigheden af tidlig hjælp og støtte til børn, unge og familier med sociale, sundhedsmæssige og følelsesmæssige vanskeligheder. Også hvis den negative sociale arv skal brydes (2). Et tværfagligt samarbejde er afgørende for at kunne tilrettelægge en vellykket indsats. Berøringsangsten og konfliktskyheden skal lægges på hylden. Medarbejderne skal være teoretisk velfunderede og kvalificerede til at se signaler på dårlig trivsel.

En ny evalueringsrapport fra Servicestyrelsen (3) viser, at den tidlige indsats giver både børn og forældre en bedre trivsel, og at børnene bliver mere alderssvarende i deres udvikling.

Det er kommunens ansvar, at der foretages den nødvendige sammenhængende og koordinerende indsats over for børn, unge og familier med særlige behov. Kommunen bør oplyse både sine egne borgere og den øvrige omverden om, hvordan den løfter opgaven.

Børnesagens Fællesråd mener:

Med udgangspunkt i ovenstående begrebsafklaring ønsker Børnesagens Fællesråd, at der stilles skarpt både på den universelle og på den selektive forebyggelse i Danmark og på den tidlige indsats. Vi ønsker en politisk vilje til at kulegrave de to områder til gavn for de mange tusinde børn og unge, der ellers risikerer at komme i mistrivsel.

(1) Gennemført af European Agency Project i 19 lande i perioden 2003-2005

(2) Fakta om social arv. DR undervisning, 2004

(3) Capacent for Servicestyrelsen, 2007-2009

Debatoplægget er udarbejdet af:

Birgitte Bjerre, KFUM's Sociale Arbejde i Danmark

Dan Zielke, LOS Landsforeningen af opholdssteder, botilbud og skole – behandlingstilbud

John Hebo Nielsen, Daginstitutionernes Lands – Organisation

Kim Ehlers, LOS Landsforeningen af opholdssteder, botilbud og skole – behandlingstilbud

Lene Trolle, Kristelig Forening til Bistand for Børn og Unge

Torben Berntsen, Foreningens af Danske Døgninstitutioner for Børn og Unge

Børnesagens Fællesråd

Emdrupvej 115A, 5. etage

2400 København NV

www.boernesagen.dk

bf@boernesagen.dk

Juli 2010

